Sygn. akt I Ns 34/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2022 r.

Sąd Rejonowy w Piszu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Anna Gajewska

Protokolant: starszy asystent sędziego Marlena Sznaza

po rozpoznaniu w dniu 19 stycznia 2022 r. w Piszu na rozprawie

sprawy z wniosku A. S.

z udziałem K. W. (1)

o stwierdzenie nabycia spadku po E. C.

I. Uchyla Akt Poświadczenia Dziedziczenia sporządzony w dniu 3 lutego 2021r. przez notariusza J. P. prowadzącą Kancelarię Notarialną w O., Rep.A.Nr(...), zarejestrowany w systemie informatycznym do prowadzenia Rejestru Spadkowego PL utworzonym przez Krajową Radę Notarialną pod numerem (...).

II. Stwierdza, że spadek po E. C.

zmarłym w dniu 28.01.2021 r. w T.

ostatnio stale zamieszkałym w T.

na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 10.01.2021r. nabył:

- A. S. s. W. i E. w całości.

III. Przyznaje adwokatowi P. Z., tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu uczestniczce postępowania K. W. (1) wynagrodzenie w kwocie 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100), w tym kwotę 27,60 zł tytułem podatku VAT, które nakazuje wypłacić ze środków budżetowych Sądu Rejonowego w Piszu.

IV. Orzeka, iż strony postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie we własnym zakresie.

Sygn. akt I Ns 34/21

UZASADNIENIE

A. S. wniósł o otwarcie i ogłoszenie testamentu własnoręcznego sporządzonego przez spadkodawcę E. C., zmarłego 28 stycznia 2021 roku, ostatnio stale zamieszkałego w T.. Jednocześnie wniósł o odebranie od wnioskodawcy oświadczenia o przyjęciu spadku po spadkodawcy – E. C. z dobrodziejstwem inwentarza oraz o stwierdzenie nabycia spadku po E. C., zmarłym dnia 28 stycznia 2021 roku, ostatnio stale zamieszkałym w T., gm. O., w ten sposób, że spadek po zmarłym nabył w całości na podstawie testamentu, z dobrodziejstwem inwentarza wnioskodawca A. S.

Wnioskodawca w uzasadnieniu wskazał, że E. C. był bezdzietnym kawalerem. Posiadał jedną siostrę – K. W. (1), zamieszkałą w O.. Rodzice E. C. zmarli przed spadkodawcą.

Spadkodawca w dniu 10 stycznia 2021 roku sporządził własnoręczny testament, na podstawie, którego powołał do całości spadku – wnioskodawcę – A. S.. Spadkodawca nie sporządzał innych testamentów i do chwili śmierci nie odwołał testamentu z dnia 10 stycznia 2021 roku.

Do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym należy siostra spadkodawcy w osobie K. W. (1).

Sąd ustalił, co następuje:

Spadkodawca E. C. zmarł 28 stycznia 2021 roku w T., ostatnio przed śmiercią stale zamieszkiwał w T..

W chwili śmierci E. C. był kawalerem. Dzieci, w tym pozamałżeńskich, przysposobionych, bądź takich które zmarły, spadkodawca nie miał. W chwili jego śmierci nie żyli już jego rodzice. Miał siostrę K. W. (1).

Nikt ze spadkobierców ustawowych spadku nie odrzucał, nie zrzekał się dziedziczenia, ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. W skład spadku nie wchodzi przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządem sukcesyjnym.

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy k. 4; zapewnienie spadkowe złożone przez wnioskodawcę k. 44-44v)

Przed śmiercią, w dniu 10 stycznia 2021 roku E. C. sporządził własnoręcznie testament, w którym na wypadek swojej śmierci do całości spadku powołał A. S..

W dacie sporządzenia powyższego testamentu, stan psychiczny E. C. pozwalał mu na świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

(dowód: testament k. 6; protokół z otwarcia i ogłoszenia testamentu k. 44-45; dokumentacja medyczna spadkodawcy k. 83-112, 133-188, 196; zeznania świadka P. T. k. 123v, zeznania świadka D. G. k. 123v-124, zeznania świadka K. M. (1) k. 124, zeznania świadka H. J. k. 203-203v, zeznania świadka H. C. k. 203v, zeznania świadka D. Ż. k. 204, zeznania świadka H. Ż. k. 204-204v, zeznania świadka K. L. k. 229v, zeznania świadka E. P. k. 230, zeznania wnioskodawcy A. S. k. 245-246, zeznania uczestniczki postepowania K. W. (1) k. 246)

W dniu 3 lutego 2021 roku notariusz J. P., prowadząca na zasadach spółki cywilnej z notariuszem M. S. jedną Kancelarię Notarialną w O., po sporządzeniu w dniu 3 lutego 2021 roku Protokołu dziedziczenia – Repertorium A Nr (...) i po stwierdzeniu jurysdykcji krajowej w sprawie spadkowej poświadczyła, że spadek po E. C., synu C. i Z. z domu T., urodzonym dnia (...) w miejscowości P., zmarłym dnia 28 stycznia 2021 roku w miejscowości T., ostatnio zamieszkałym w miejscowości T. i mającym miejsce zwykłego pobytu w miejscowości T. nabyła na podstawie ustawy, bez ograniczenia odpowiedzialności za długi siostra spadkodawcy – K. W. (2) z domu C., córka C. i Z., urodzona w miejscowości O., dnia 30 grudnia 1963 roku – w całości.

(dowód: akt poświadczenia dziedziczenia k. 4-6 znajdujący się w aktach sprawy I Ns 127/21, rejestry notarialne k. 36)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz zeznań zainteresowanych i zeznań powołanych w sprawie świadków.

Dowodom z dokumentów Sąd w całości dał wiarę.

Dodatkowo czyniąc ustalenia faktyczne Sąd uwzględnił zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie zaprzeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Zeznania zainteresowanych zasługiwały na wiarę w całości, były one spontaniczne i ich wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu. W ten sam sposób Sąd ocenił zeznania świadka P. T., K. M. (2), D. G., H. J., H. Ż., K. L., A. K. oraz E. P.. Ponadto, wymienieni świadkowie nie są powiązani z żadną ze stron i nie mieli interesu zeznawania na korzyść któregokolwiek z zainteresowanych.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadka H. C. w przeważającej części. Sąd nie uznał zeznań świadka za wiarygodne, w zakresie w jakim twierdziła, że spadkodawca nie był w stanie napisać testamentu z powodu swojej niepełnosprawności, albowiem twierdzenia te nie znajdują potwierdzenia w pozostałym materiale dowodowym.

Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka J. S.. Świadek wskazywał, że spadkodawca był małomówny, chwiejny. Jednocześnie wskazywał, że nie widywał spadkodawcy oraz, że nie rozmawiał z nim bezpośrednio przed śmiercią. Nie wskazywał na zażyłość ze spadkodawcą, która pozwoliłaby mu ocenić, że E. C. ulegał namowom.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadka D. Ż. w części. Świadek zeznała, że rozmowa ze spadkodawcą w listopadzie przed śmiercią byłą logiczna, a spadkodawca poznawał wszystko – i w tym zakresie Sąd daje wiarę zeznaniom świadka. Sąd uznał za niewiarygodne zeznania świadka w jakim wskazywała, że spadkodawca ulegał wpływom. Należy zauważyć, że świadek wskazywała, że spadkodawca był nieporadny, a jednocześnie wskazywała, że „wygonił swojego ojca z domu".

Sąd nie dał wiary zeznaniom I. W. w zakresie w jakim wskazuje, że E. C. zamierzał zapisać swój majątek na wypadek śmierci na rzecz K. W. (1), a także, że spadkodawca był niezaradny oraz nie umiał pisać i czytać, albowiem twierdzenie to nie znajduje potwierdzenia w pozostałym materiale dowodowym.

Sąd postanowieniem z dnia 26 listopada 2021 roku oddalił wniosek pełnomocnika uczestniczki postępowanie o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza psychiatry.

Z zeznań wnioskodawcy i uczestniczki postępowania, a także z zeznań większości powołanych w sprawie świadków wynika, że stan psychiczny spadkodawcy do dnia poprzedzającego dzień śmierci pozwalał mu na świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Powołany dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry zmierzałby zatem jedynie do przedłużenia postępowania, a tym samym konieczne okazało się jego oddalenie.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 95j pr. not. zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia ma skutki prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Istnienie dwóch rozstrzygnięć tej samej kwestii jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego, niezależnie od tego, czy ich treść jest taka sama, czy różna. Priorytet ma zawsze postanowienie sądu, i dlatego uchyleniu podlega zawsze zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, niezależne od tego, czy pierwszy wydany był ten akt, czy postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. Użycie słowa „uchyla" wskazuje, że orzeczenie takie może zostać wydane z urzędu. Rozwiązanie takie wiąże się z treścią art. 1025 § 3 k.c., który stanowi, że przeciwko domniemaniu wynikającemu ze stwierdzenia nabycia spadku nie można powoływać się na domniemanie płynące z zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia.

Zgodnie z art. 669^1 § 1 sąd spadku z urzędu obligatoryjnie uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, jeżeli w odniesieniu do tego samego spadku zostało wydane postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. Uchylenie zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia należy do wyłącznej kompetencji sądu spadku.

W niniejszej sprawie w odniesieniu do tego samego spadku po E. C. nastąpiło zarejestrowanie aktu poświadczenia dziedziczenia, w którym to K. W. (1) była powołana do spadku po E. C. w całości. Z materiału dowodowego wynika, że uczestniczka postępowania miała świadomość, że spadkodawca pozostawił testament własnoręczny, a także tego, że nie jest ona powołana do spadku. Działanie uczestniczki postępowania należy ocenić jako naganne. Niezależnie od tego, jak już wyżej wskazano, nie jest możliwe, aby w odniesieniu do tego samego spadku w obrocie prawnym istniał jednocześnie akt poświadczenia dziedziczenia oraz postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku.

Wobec powyższego Sąd uchylił Akt Poświadczenia Dziedziczenia sporządzony w dniu 3 lutego 2021 roku przez notariusza J. P. prowadzącą Kancelarię Notarialną w O., Rep. A. Nr(...), zarejestrowany w systemie informatycznym do prowadzenia Rejestru Spadkowego PL utworzonym przez Krajową Radę Notarialną pod numerem (...).

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma na celu ustalenie, czy osoba wskazana we wniosku jako spadkodawca zmarła oraz kto i na jakiej podstawie (ustawy czy też testamentu) jest jej spadkobiercą.

Zgodnie z przepisem art. 922 § 1 k.c., prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób, stosownie do przepisów księgi IV Kodeksu cywilnego.

Prawo polskie przewiduje dwa źródła powołania do spadku: ustawę i testament (art. 926 § 1 k.c.), przy czym, pomimo, iż powołany przepis w takiej kolejności wymienia źródła powołania, całokształt regulacji kodeksu wskazuje, iż bezwzględne pierwszeństwo ma dziedziczenie testamentowe. Oznacza to, że dziedziczenie ustawowe co do całości lub części spadku następuje wtedy (i tylko wtedy) gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (art. 926 § 2 k.c.).

Emanację powyższych regulacji materialno - prawnych stanowi nałożony na Sąd przepisami procesowymi obowiązek badania z urzędu kto jest spadkobiercą, czy spadkobierca pozostawił testament, jak również czy testament ten jest ważny.

Rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament (art. 941 k.c.). Prawo polskie wyróżnia dwie kategorie testamentów: zwykłe i szczególne. Do pierwszej grupy należą testamenty: własnoręczny (art. 949 k.c.), notarialny (art. 950 k.c.) i allograficzny (art. 951 k.c.). Testament własnoręczny to taki, który spadkodawca napisze w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą (w pewnych sytuacjach brak daty nie pociąga za sobą nieważności takiego testamentu).

Testament został w prawie polskim ukształtowany jako czynność prawna o wysokim stopniu sformalizowania. Dla swojej ważności może on i jednocześnie musi zostać sporządzony w jednej z form przewidzianych prawem i z zachowaniem wszystkich wymogów ustawowych. Niezachowanie formy pociąga za sobą bezwzględną nieważność testamentu, o czym wprost stanowi przepis art. 958 k.c. Przepisy regulujące formę testamentu są rozbudowane i w sposób szczegółowy określają rygory, jakim poddane jest dokonanie tej czynności. Rygory te mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących i jako takie nie mogą być swobodnie kształtowane przez strony czynności. Okoliczności powodujące nieważność testamentu Sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Testament, jako jednostronna czynność prawna na wypadek śmierci, podlega w pewnym zakresie rygorom dalej idącym niż czynności między żyjącymi. W szczególności wymaga się, aby spadkodawca działał z wolą (zamiarem) testowania. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia z dnia 22 grudnia 1997r. w sprawie II CKN 542/97 (OSNC 1998/7-8/118), wola testowania to kwestia woli i świadomości dokonywania czynności prawnej na wypadek śmierci, a nie użycia w testamencie określonych wyrażeń, np. „testament", „ostatnia wola", itp., aczkolwiek wyrażeniami tymi najczęściej posługują się testatorzy. Testator musi obejmować swoją świadomością fakt regulowania losów majątku na czas po swojej śmierci. O woli testowania, jak też i o jej braku, może świadczyć zarówno sama treść oświadczenia woli i użyte do jej wyrażenia sformułowania, jak również okoliczności towarzyszące złożeniu tego oświadczenia. W przypadku zakwestionowania woli testowania, na ustalenie, czy spadkodawca miał zamiar testowania może mieć wpływ zachowanie się spadkodawcy po sporządzeniu własnoręcznego oświadczenia, które ma być uznane za testament. Nie bez znaczenia jest również ocena stosunków osobistych spadkodawczyni z jej spadkobiercami.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca A. S. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po E. C. na podstawie testamentu holograficznego, którego ważność zakwestionowała uczestniczka postępowania. Zdaniem uczestniczki postępowania stan psychiczny spadkodawcy w dacie sporządzenia testamentu nie pozwalał na świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

W tym miejscu należy zauważyć, że uczestniczka postępowania nie kwestionowała autentyczności testamentu.

Zarzuty uczestniczki postępowania nie znalazły potwierdzenia w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie. Sąd nie znalazł żadnych podstaw, aby złożony do akt sprawy testament uznać za nieważny, co w konsekwencji prowadziłoby do dziedziczenia ustawowego.

Na podstawie materiału dowodowego w sprawie, w szczególności na podstawie zeznań powołanych w sprawie świadków Sąd doszedł do przekonania, że w dacie sporządzenia własnoręcznego testamentu, stan psychiczny spadkodawcy pozwalał mu na świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Świadkowie zgodnie wskazywali, że kontakt ze spadkodawcą był logiczny. Spadkodawca dbał o swoje interesy, w szczególności o swój majątek. Z zeznań świadków wynika, że spadkodawca był osobą ostrożną, nieufną. Nie dawał sobą manipulować, niełatwo było go do pewnych rzeczy przekonać. Dlatego też Sąd doszedł do przekonania, że spadkodawca decyzję o rozporządzeniu swoim majątkiem na wypadek śmierci podjął świadomie, bez ingerencji osób trzecich. Należy wskazać, że według zeznań świadków spadkodawca jedynie w dniu poprzedzającym swoją śmierć utracił możliwości logicznego porozumiewania się. Należy przy tym zauważyć, że spadkodawca zmarł 28 stycznia 2021 roku, natomiast testament napisał w dniu 10 stycznia 2021 roku.

Z analizy załączonej do akt sprawy dokumentacji medycznej oraz zeznań świadków i zainteresowanych wynika, że spadkodawca nigdy nie leczył się psychiatrycznie. Chorował na nieklasyfikowany przewlekły nowotwór mieloprofliferacyjny ze zwłóknieniem szpiku bez mutacji, wtórną anemię, zwyrodnienie kręgosłupa, przepuklinę pachwinową prawostronną, przewlekłą niewydolność krążenia, gastropatie aftową, uchyłki esicy. Ponadto, przebył złamanie kręgosłupa. Jednakże w dniu 24 czerwca 2019 roku na oddziale onkologii klinicznej i hematologii w Szpitalu Wojewódzkim w S. oceniono stan psychiczny „pacjent zorientowany" (k. 135, k. 163v), był również w stanie wyrazić świadomą zgodę na zabiegi (k. 141, k. 149-150). Jego stan psychiczny nie budził zastrzeżeń.

Jak wskazała świadek K. L. na rozprawie w dniu 20 października 2021 roku choroba nowotworowa to choroba somatyczna i nie wpływała na stan psychiczny spadkodawcy.

Jednocześnie należy podnieść, iż zarówno z zeznań świadków jak również z zeznań samej uczestniczki postępowania wynikało, iż stosunki pomiędzy spadkodawcą a jego siostrą zawsze były napięte. Rodzeństwo spotykało się od czasu do czasu gdy żyła ich wspólna matka. Później uczestniczka rzadko zajeżdżała do brata. K. W. (1) wskazała, iż z uwagi na stan zdrowia nie była w stanie opiekować się bratem. Przesłuchiwana w charakterze strony podała, iż jej brat zawsze był chytry i nigdy nie obiecywał, że zapisze na nią swój majątek.

Mając powyższe na uwadze, nie znajdując żadnych podstaw do uznania złożonego testamentu za nieważny, Sąd stwierdził, że spadek po E. C. na podstawie testamentu własnoręcznego – sporządzonego według reguł ustawowych wskazanych w przepisie art. 949 k.c. – nabył w całości A. S.. Należy przy tym wskazać, iż w sprawie nie zaszły okoliczności, o których stanowią przepisy art. 928 k.c. i 1048 k.c.

Na podstawie § 12 pkt 1 i 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia i Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (j.t. Dz.U. z 2019r., poz. 18), Sąd przyznał adwokatowi P. Z. kwotę 147,60 złotych, w tym kwotę 27,60 złotych tytułem podatku VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu uczestniczce postępowania, którą nakazał wypłacić ze środków budżetowych Sądu Rejonowego w Piszu.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.